

N. Frye w omawianej książce przedstawia Biblię jako istotne źródło natchnienia dla literatury angielskiej. Nie sposób zrozumieć całej zachodniej literatury bez znajomości Pisma Świętego.

Książka została podzielona na dwie części, które tworzą jak gdyby lustrzane odbicie: autor użył określenia „the double mirror pattern” pragnąc w ten sposób określić stosunek dwóch części pracy do siebie. Część pierwsza zatytułowana „Porządek słów” obejmuje rozdziałami takie zagadnienia, jak: język, mit, metafora, typologia. Część druga nosząca tytuł „Porządek typów” jest odwróceniem poprzedniego ciągu zagadnień: typologia, metafora, mit, język. Uzyskał w ten sposób Frye interesujące doświadczenie do problematyki: po przedstawieniu pewnych problemów krytyki literackiej odnosi je do konkretnych przykładów biblijnych. Praca jest niezmiernie interesującą próbą spojrzenia — nie konwencjonalnego zresztą! — na literackie tworzywo Biblii. Nie ze wszystkimi tezami autora mógłby się chyba zgodzić egzegeta, ale nie wymagajmy od eseju literackiego drobiazgowości warsztatu naukowego.

Czytelnik polski i katolicki mógłby wysunąć dwa zastrzeżenia: 1° w zasadzie przykłady odnoszą się do kręgu literatury zachodniej, zwłaszcza anglojęzycznej (nie wspomnieć np. o Dostojewskim to chyba duży brak dla pracy traktującej o Biblii i literaturze!), 2° autor przyjmując protestancki kanon ksiąg biblijnych (nie można go winić za to, że jest protestantem), używa nazwy „apokryfy” na określenie siedmiu ksiąg deuterokanonicznych Starego Testamentu, co z punktu widzenia ekumenicznego — zwłaszcza po ustaleniach edytorskich z 1968 r. — jest już anachronizmem.

Mając na uwadze te zastrzeżenia można wynieść wiele korzyści z lektury tej książki. Dobrze byłoby zapoznać polskiego czytelnika z tłumaczo-nymi choćby fragmentami tej wartościowej pracy.

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

KS. ROMAN KRAWCZYK, *Sprawy ludzkie w Biblii*, Siedleckie Wydawnictwo Diecezjalne Sw. M. Kolbego, Siedlce 1986, str. 205.

Autor omawianej książki niejednokrotnie podejmował tematykę spraw ludzkich w Biblii.

Celem niniejszej pozycji jest ukazanie i wyjaśnienie problemów człowieka współczesnego w oparciu o Biblię. Książka R. Krawczyka składa się z trzynastu rozdziałów. Rozważając treść i cel życia ludzkiego Autor podkreśla, iż życie człowieka jest darem i każdy ponosi odpowiedzialność za ten dar, co wynika z godności „obrazu Bożego”, którym został obdarzony przez Stwórcę. Człowiek współczesny odczuwa ogarniający go chaos moralny, pyta zatem z niepokojem o dokładną drogę do świętości, pyta o prawo do radości i szczęścia. Treść kolejnego rozdziału stanowi rozważanie o tragizmie ludzkiej egzystencji, o istocie cierpienia i śmierci. Autor wskazuje na pozytywny wymiar cierpienia, może ono być środkiem do nawrócenia i oczyszczenia. Śmierć to „miejsce spotkania wszystkich istot żywych” (Hi 30, 23). Na szczególną uwagę zasługuje światło rzucone na pracę w życiu ludzkim. Człowiek stworzony na „obraz Boży” podobnie jak On działa. Zatem życie człowieka ma sens nadany przez Stwórcę. „Dzieła ludzkie zostaną odnalezione” (2 P 3, 10) oraz „wraz z ludźmi pójdą ich czyny” (Ap 14, 13; 20, 12). Wyznaczony przez Boga cel ludzkiej pracy to panowanie nad światem stworzonym, zdobywanie ziemi i czynienie jej sobie poddaną. Poddanie to oznacza działanie przekształcające, zmierzające od chaosu do kosmosu, od bezładu do ładu. Bóg nakazuje człowiekowi chronić jego naturalne środowisko życia, jako że „jesteśmy przechodnikami

i pielgrzymami" (1 Kor 29, 15) i nie możemy w spadku zostawić pustkowi i beżładu.

Ponadto ks. R. Krawczyk w swojej książce omawia zagadnienia: kultu w życiu jednostki i społeczeństw, rozumienia pojęcia „nowe niebo i nowa ziemia”, natury, pozycji, roli i zadań kobiety oraz istoty małżeństwa. Uwieńczeniem rozważań jest wyczerpująca refleksja nad Dekalogiem widzianym jako „Ewangelia” Starego Testamentu. Autor mówi o Bogu i Jego orędziu skierowanym do człowieka, jako o Tym, któremu zależy na wolności człowieka. Istotę przykazań określa „credo Izraela”, zdanie wprowadzające w Dekalog „Ja Jestem Jahwe, twój Bóg który cię wywiódł z ziemi egipskiej, z domu niewoli” (Wj 20, 2).

Wielka wartość omawianej pozycji jest bezsprzeczna, bowiem poza niezwykle trafnie dokonanym wyborem omawianych problemów, ich aktualnością, Autor jako bazę swoich rozważań przyjmując teksty hebrajskie oraz uwzględnia dorobek biblijny literatury światowej (około 300 pozycji). Analizując treść wybranych tekstów ks. R. Krawczyk przedstawia je w szerokim kontekście, „uwzględniając egzegezy wielu autorów zawsze sam zmierza do prezentacji swojej własnej egzegezy tekstu. Godny uwagi jest fakt dużej przejrzystości w stawianiu i wyjaśnianiu problemów, nie pomnażanie wątpliwości, lecz rozwiewanie ich. Można byłoby ją wzbogacić jeszcze w wykaz cytowanych tekstów biblijnych oraz bibliografię.

Poznań

WIESŁAWA HORST

FOLIA ORIENTALIA, vol. XXIII, 1985—1986.

Recenzowany tom zawiera ciekawe i wartościowe pozycje, którymi winien zainteresować się biblista.

P. Auffret (Francja) pisze o strukturze literackiej Ps 103. Chciałszy budowę tego Ps można lepiej zaobserwować w porównaniu z Ps 104. Taka struktura służy lepiej do wyrażenia myśli teologicznej.

E. Lipiński (Leuven) omawia dwujęzyczną (grecko-palmyreńską) inskrypcję z Palmyry, odkrytą w 1881 r., a znajdującą się obecnie w leńingradzkim Ermitażu, znaną pod nazwą „Taryfy Palmyreńskiej”. „Taryfa” ta została wryta na czterech tablicach wapiennych w r. 137 na polecenie senatu palmyreńskiego, lecz zawiera treści o wiele wcześniejsze, bo z połowy I w.

T. D. Proffitt (USA) przedstawia wydarzenie Exodus w ramach nowego gatunku literackiego: ruchu odrodzenia (a revitalisation movement), który zapożyczyl od amerykańskiego antropologa A. F. C. Wallace'a zajmującego się kulturą północnoamerykańskich Irokezów. Według tej koncepcji, Exodus był świadomym, zamierzonym i zorganizowanym ruchem zmierzającym do ożywienia kultury i religii Hebrajczyków. Byłaby to najwcześniejsza znana w historii rewitalizacja grupy społecznej. Jeszcze jedna próba socjologizacji danych biblijnych!

Ks. S. Mędała przedstawia zarys problematyki kumrańskiej w piśmiennictwie polskim, co uczynił komunikatem wygłoszonym na XII Kongresie IOSOT w Jerozolimie w 1986 r. Zarys ten został uzupełniony bibliografią polską na temat Qumran, którą sporządził b. starannie Z. J. Kąpera.

Cały tom jest dedykowany wybitnemu arabiście prof. Tadeuszowi Lewickiemu z okazji nadania mu doktoratu h.c. przez Uniwersytet Wrocławski w 1986 r.

Kraków

KS. JERZY CHMIEL